LITERATURE

1. Carter A. Wolf-Alice /The Bloody Chamber. – London: Vintage, 1995. – p. 119-126.
2. Carter A. Notes from the Front Line/On Gender and Writing – London: Wandor, 1983. – p. 69.
3. Palmer P. From Coded Mannequin to Bird Woman: Angela Carter's Magic Flight/ Women Reading Women Writing. – Brighton, 1987. – pp.177-205.
4. Anwell M. Lolita Meets the Werewolf/The Female Gaze: Women as Viewers of Popular Culture. – London, 1988. – pp.76-85.

УДК 81'42-4(450)Еко

Гарсія де Хесус М.О.
(Київ, Україна)

ПОВТОР ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ АВТОРСЬКОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ В НАУКОВИХ ЕСЕ У. ЕКО

Статтю присвячено дослідженню фігури повтору в текстах наукових есе У. Еко. Повтор розглядається як стилістична фігура, яка реалізується на лексичному та синтаксичному рівнях і становить провідну ознаку індивідуалізації авторського мовлення науковця.

***Ключові слова**: повтор, риторичні фігури, експресивний синтаксис, науковий текст, авторська індивідуальність.*

Статья посвящена исследованию фигуры повтора в текстах научных эссе У. Эко. Повтор рассматривается как стилистическая фигура, которая реализуется на лексическом и синтаксическом уровне и является одним из основных признаков индивидуализации авторской речи ученого.

***Ключевые слова**: повтор, риторические фигуры, экспрессивный синтаксис, научный текст, авторская индивидуальность.*

The article is devoted to the study of repetition figures in the scientific essays by U. Eco. The repetition is regarded as a stylistic figure expressed in lexis and syntax levels and that is one of the main signs of the scientist's author language personalization.

***Key words**: repetition, figures of speech, expressive syntax, scientific text, author's personality.*

Актуальність обраної тематики зумовлена посиленням в останні десятиліття інтересу науковців до стилістичних прийомів, які слугують для логічного й семантичного виділення окремих елементів тексту, зокрема наукового, його структурно-смислового впорядкування, текстової когезії. Серед стилістичних фігур повтор вважається однією

© *Гарсія де Хесус М.О., 2012*

з найважливіших, що уособлює мовний засіб індивідуально-авторського естетичного та емоційного освоєння дійсності [1].

Специфічне оформлення автором думки за допомогою фігур повтору надає текстові експресивності. Експресивність, у свою чергу, тісно пов'язана з авторською модальністю та з прагматичним впливом висловлення на адресата [2: 456]. За визначенням І.В. Арнольд, повтор – "це повторення звуків, слів, морфем, синонімів чи синтаксичних конструкцій в умовах достатньої тісноти ряду, тобто достатньо близько одна від одної, щоб їх можна було помітити" (цит. За Бекетовою О.В.) [3: 50].

Синтаксично-стилістичні фігури повтору вивчаються лінгвістами на сучасному етапі більшою мірою в межах експресивного синтаксису, а корінням сягають ще античної риторики. Тоді ж були запропоновані їх перші класифікації. Бекетова О.В. пропонує вузьку класифікацію повторів з огляду на їх структуру, виходячи з мовних рівнів їх реалізації: фоно-морфологічні, лексико-синтаксичні та текстологічні [3: 51]. Хазагеров Г.Г. розподіляє повтор на невпорядкований (на рівні фонемному, морфемному, семантичному - синонімія та градація - та синтаксичному) і на впорядкований (у вигляді анафори, епіфори, епанафори, кільця, хіазма) [4].

Багрій О.І., досліджуючи дискурсивні та прагмариторічні характеристики наукової дискусії, серед найчастотніших риторичних фігур повтору, до яких вдаються науковці задля посилення авторської інтенції, називає парономазію і паралелізм. На її думку, автор інтенційно використовує ці фігури "для досягнення перлокуції переконання через вплив на психоемоційну сферу адресата". Зокрема, таким чином науковий текст набуває естетичної зорієнтованості [5: 14-15].

Фігури повтору є більш типовими і дослідженими в поетичному мовленні. Тим цікавіше спостерігати їх втілення у наукових текстах. Досліджуючи засоби поетизації наукового тексту Зелінська Н.В. наголошує, що завдяки таким втіленням, "навіть чисто логічні структури одержують естетичну мотивацію та емоційне навантаження" [6: 16].

Пономарів О.Д. наголошує на обмеженому використанні синтаксичних засобів виразності у науковій літературі і стверджує, що науковці послуговуються стилістичними фігурами не з емоційно-зображувальних міркувань, а як засобом, що сприяє легшому засвоєнню досягнень науки, дохідливішому викладові наукових істин [7: 183]. Таке категоричне твердження, на нашу думку, є більш релевантним щодо текстів науково-навчальних та у сфері технічних наук. У наукових есе У. Еко, з огляду на специфіку самого жанру і на мовленнєву індивідуальність Еко-науковця, який насичує тексти своїх наукових творів засобами діалогізації із адресатом, завжди відчувається відтінок оцінності, експресивності, авторська модальність. Наприклад, розглянемо різні втілення такої відносно простої фігури, як **анафора**, яка зазвичай у нехудожньому тексті лише актуалізує позначуване повторюваним словом поняття [7: 183]:

Il difetto *di questo albero è che esso definisce in qualche modo la differenza* ***tra dio e l'uomo*** *ma non quella* ***tra il cavallo e l'asino****, o* ***tra l'uomo e il cavallo****.* ***Il difetto*** *potrebbe essere solo apparente, dovuto al fatto che in ogni discussione canonica l'esempio che interessava instanziare era quello dell'uomo* [12: 346]. - тут можна було б говорити тільки про привернення за допомогою анафори уваги на певне явище "дефекту" у класифікаційному дереві. Проте у сукупності із прийомами емфатизації та іншими фігурами повідомленню

надається емоційно-експресивне забарвлення. Вплив на адресата посилюється синтаксичним паралелізмом всередині фрази.

Su questa via la letteratura - (...) - può esprimere il disagio di una certa situazione umana; ma ***non sempre*** *possiamo chiederle questo,* ***non sempre*** *dovrà essere letteratura sulla società* [13: 288].

У цьому ж прикладі анафора не просто допомагає зосередити увагу на явищі, але на фоні метонімії наділена експресивністю. Зокрема, повтор підсилює ефект впливу, що ґрунтується на нагнітанні емоцій [8: 129].

Інша фігура впорядкованого повтору – **епіфора**, повторення лексеми або словосполучення наприкінці суміжних синтаксичних структур, речень, строф:

Tutto il saggio di Pirandello ha come unico scopo (...) quello di dimostrare che l'unico animale che sa ***ridere*** *è proprio quello che, ..., non ha nessuna ragione di* ***ridere****. Forse proprio per questo motivo l'uomo – lui, agli altri – fa* ***ridere*** [12: 270].

Тут знов, як і в попередніх прикладах, бачимо сполучуваність повтору із прийомами емфатизації, що підсилює прагматичний ефект повідомлення на адресата.

Зручним прийомом побудови логічного ланцюга при поясненні виступає **епанафора, композиційний стик** або **анадиплосис** [9]:

L'elemento fondamentale della tragedia è ***l'intreccio****, e* ***l'intreccio*** *è imitazione di una azione la cui finalità, il telos, e l'effetto che produce,* ***l'ergon****. E questo* ***ergon*** *è la catarsi* [14: 260]. – зокрема, в цьому прикладі через тема-рематичний зв'язок повтор втілює свою основну функцію міжфразової когезії.

Розглянемо складніші види повторів, які вживає У. Еко:

Ecco il senso dei capitoli che seguono: cercare di capire come, pur sapendo che non si ***dice*** *mai la* ***stessa cosa****, si possa* ***dire quasi*** *la* ***stessa cosa****. (...). Quanto deve essere elastico quel* ***quasi****? Dipende dal punto di vista: la Terra è* ***quasi come*** *Marte,* ***in quanto entrambi*** *ruotano intorno al sole e hanno forma* ***sferica****, ma può essere* ***quasi come*** *qualsiasi* ***altro*** *pianeta ruotante in un* ***altro*** *sistema solare, ed è* ***quasi come*** *il sole,* ***poiché entrambi*** *sono corpi celesti, è* ***quasi come*** *la* ***sfera*** *di cristallo di un indovino, o* ***quasi come*** *un* ***pallone****, o* ***quasi come*** *un' arancia. Stabilire la flessibilità, l'estensione del* ***quasi*** *dipende da alcuni criteri che vanno negoziati preliminarmente* [15: 10].

У цьому прикладі, де автор, пояснюючи назву збірки: *Dire quasi la stessa cosa*, обіграє її компоненти, реалізуються кілька фігур повтору. Зокрема, у межах періоду він послуговується **синтаксичний паралелізмом** із **лексичним_повтором**. У такому синтаксичному паралелізмі реалізується також фігура **полісиндетону**, адже в його складі повторюється однаковий сполучник "*come*". Ця фігура, зазначає Селіванова О.О., служить засобом експресивності і опосередкує градацію [9: 564]. Отже, у наведеному прикладі бачимо зменшувальну градацію: від порівняння Землі із планетами та Сонцем до помаранча. Крім того, завдяки можливості в італійській мові субстантивувати будь-яку частину мови, лексема *quasi* повторюється у різних граматичних формах і, таким чином, реалізується також **поліптот**, так само як і в повторенні *sferica/sfera,* наряду з синонімічним повтором: *sfera/pallone*.

На текстовому рівні можемо спостерігати такий дистанційний повтор у вигляді синтаксичного паралелізму:

La prima lettura *è che Aristotele stia parlando di una* ***purificazione*** *che libera noi* ***attraverso*** *l'esperienza intensa delle nostre* ***passioni*** *(...). (...).*

La seconda lettura *intende la catarsi in senso allapatico, come* ***purificazione*** *subita dalle* ***passioni*** *stesse, in quanto "bellamente" rappresentate e viste da lontano come* ***passioni*** *degli altri,* ***attraverso*** *lo sguardo freddo di uno spettatore che diventa occhio* ***puro*** *e disincarnato – e che gode non delle* ***passioni*** *che prova ma del testo che le mette in scena* [14: 260-261].

Посилюється експресивність та діалогічність фігур повтору у питально-відповідних комплексах:

Che cosa significa "sapere che"? – заголовок підтеми і наступне розкриття проблеми:

Che cosa significa che *qualcuno* ***sa che*** *Oa e Ob non sono identici? L'unico caso di falsa attribuzione in cui si possa sapere che Oa e Ob non sono identici è quello in cui (...). (...).* ***E che cosa significa sapere che*** *Oa non è mai esistito? Tranne il caso in cui ci siano prove inconfutabili de fatto che (...).*

Кореляція заголовка з іншими текстовими блоками пояснюється прагненням автора сконцентрувати увагу читача на головній думці есе у прагматично релевантних композиційних блоках [8: 116].

Хазагеров Г.Г., називаючи фігури синтаксичними діаграмами відчуття, говорить про співвідносність повторюваного слова із нав'язливим, повторювальним відчуттям [4]:

Ci sono dunque tutte le migliori ragioni per cui il Monte Cristo sia un romanzo mozzafiato. ***Eppure, eppure****...* [15: 121]. – лексичний повтор, який надає повідомленню оцінності по відношенню до попереднього твердження, підкреслює його суб'єктивну модальність.

... Ceronetti, (...), ***ricorda*** *che il senso letterale sarebbe vapore umido,* ***e_ricorda*** *la traduzione di Buber* ***e*** *di Meschonnic* ***e sottolinea*** *che la vanitas cristiana è legata alla nostra esistenza terrena, destinata un giorno a scomparire, mentre quello di cui parla l'Ecclesiaste è un* ***dissolversi, un declinare, un fluire senza*** *fine,* ***senza*** *tempo e* ***senza*** *rimedio* [15: 184].

У прикладі за допомогою безсполучникового повтору, який пересікається із протилежною фігурою - **поліптотом** (повтором сполучника "е") та перелічення, нарощується емоційна напруга, експресивність висловлення, які до того ж посилюються антитезою. Крім того реалізація повтору у переліченні виконує художню функцію, яка сприяє репрезентації мовної картини світу, розкриттю світосприйняття автора. Зокрема, прагматична функція перелічення, як зазначає Антонова М.Ю., спрямована на накопичення та структурування знань, тим самим слугує концептуалізації та категоризації інформації [10: 5].

Per quale ragione Rimbaud decide di amare la prairie *in rima e il* desert *in prosa?* ***Non lo so****,* ***o non lo so ancora****, e in questo sede* ***non voglio saperlo****, perché non discuterò che cosa sia l'arte. Mi avete solo chiesto di distinguere la poesia dalla prosa* [12: 243]. - діалогізує у такий своєрідний спосіб У.Еко із своїм читачем. Завдяки фігурі повтору прийом діалогізації у вигляді питання-відповіді має яскраву експресивну забарвленість і посилений комунікативно-прагматичний потенціал.

Розглянемо фігуру повтору у вигляді кільця з антитезою:

Ma non è ***su*** *questo* ***versante*** *che va individuata la ragione della sua sineddoche. È che già con Aristotele iniziava il tentativo di identificare il poetico attraverso il suo effetto* ***sul versante*** *del contenuto* [12: 245].

Cosa ha ***l'umorismo*** *di particolare per soppravvivere alla scomposizione disgregativa della riflessione? Perché la vita dovrebbe essere salvata* ***dall'umorismo*** [12: 269]?

Морфемний повтор або **гомологія** (у Береговської Е.М. – частковий) – один з найважливіших способів "висування" за В.А.Кухаренко. Він покликаний сприяти збільшенню інформативної ємності повідомлення. Охоплюючи одне або два суміжних речення, його основу складає повторення кореневої морфеми (наведено за Артемовою) [8: 109]:

*L'Aristotele della **Poetica** identifica l'effetto o il risultato **poetico** con la capacità che la **poesia** ha di comunicarci un contenuto universale; tutte le sue indagini sulle manipolazioni dell'espressione, anche quando fatte in sede di **poetica**, riguardano la manipolazione retorica e sono valide anche per il discorso non **poetico*** [12: 245].

Подібний морфемний повтор сприяє логічному та емфатичному виділенню змісту повторюваного елемента [8: 109].

Серед більш складних упорядкованих видів повтору в наукових есе У.Еко зустрічається й така нетипова для цього стилю фігура, як хіазм, що безумовно надає його текстам більшої індивідуальності та експресивності:

*Ma perché i ruminanti sono tali? **Che siano ruminanti spiega perché sono cornuti, ma che siano cornuti no spiega perché siano ruminanti*** [16: 71]. Прагматичний ефект підсилений діалогізацією мовлення у вигляді питально-відповідного комплексу.

*Dunque il **comico e l'umoristico non esistono, o se esistono sono lo stesso del tragico.** È **umoristico** definire **l'umorismo** attraverso il suo contrario* [12:270]. – у цьому ж прикладі бачимо складний хіазм із елементами каламбуру, ускладнений антитезою.

Тож, за нашими спостереженнями, фігури повтору в текстах наукових есе У. Еко в сукупності з тропами та засобами діалогізації, до яких повсякчас вдається автор, мають не лише текстотворчу, когезійну функцію, але й надають емоційної та експресивної забарвленості викладенню авторської думки. Таким чином вони становлять один із провідних засобів створення авторської модальності як складової авторської мовленнєвої індивідуальності науковця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ріжко Р. Повтор як семантико-стилістична домінанта в українській поезії кінця XX – початку XXI століття. – [Електронний ресурс] / Наукові записки : Серія Філологічні науки. – Івано-Франківськ. – Вип. 86. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/Fil/2009_86/statti/35.pdf

2. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : [підручник] / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля. – К., 2008. – 712 с.

3. Бекетова О.В. Класіфікація та лексико-граматичні моделі фігур повтору як лінгвостилістичних засобів аргументації / Олена Вікторівна Бекетова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. пр. / відп. ред. Н.М. Корбозерова. – К. : Логос, 2009. – Вип. 15. – 643 с.

4. Хазагеров Г.Г. Политическая риторика : Часть 1. Апарат риторики / Георгій Георгійович Хазагеров – [Електронний ресурс]. – 2005. – Режим доступу : http//genhis.philol.msu.ru/article_115.shtml#3_18.

5. Багрій О.І. Наукова дискусія: дискурсивні та прагмариторичні характеристики (на матеріалі англомовних статей середини XX – початку XXI сторіч) : автореф. дис. на

здобуття наук. ступеня канд. філол. Наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Ольга Ігорівна Багрій; Київськ. нац ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 20 с.

6. Зелінська Н.В. Поетика наукового тексту: українська наукова публіцистика XIX – початку XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : 10.02.08 “Журналістика” / Надія Віталіївна Зелінська ; Київськ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1996. – 48 с.

7. Пономарів О.Д. Стилістика сучасної української мови : [Підручник] / Олександр Данилович Пономарів. - [3-тє вид., перероб. і допов.] – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 248 с.

8. Артемова Л.В. Оцінно-емотивна домінанта експресивності сучасних іспанських аналітичних статей (на матеріалі періодичних видань “El pais”, “El mundo”, “ABC”) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спеціальність 10.02.05 «Романські мови» / Людмила Василівна Артемова ; Київськ. нац. лінгв. ун-ту. – К., 2005. – 219 с.

9. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2011. – 844 с.

10. Антонова М.Ю. Перелічення як засіб репрезентації концептуальної інформації в англомовному економічному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Марина Юріївна Антонова ; Київськ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2012. – 20 с.

11. Береговская Э.М. Стилистика в подробностях / Эда Моисеевна Береговская. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 232 с.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

12. Eco U. Sugli specchi e altri saggi. Il segno, la rappresentazione, l’illusione, l’immagine. / Umberto Eco. - [IV edizione]. – Milano : Tascabili Bompiani, 2004. – 376 p.

13. Eco U. Opera aperta. Forma e indeterminazione nelle poetiche contemporanee. / Umberto Eco. - [6-a edizione]. – Milano : Bompiani, 2004. – 308 p.

14. Eco U. Sulla letteratura. / Umberto Eco. - [1-a edizione]. – Milano : Bompiani, 2003. – 364 p.

15. Eco U. Dire quasi la stessa cosa. / Umberto Eco. - [5-a edizione]. – Milano : Bompiani, 2004. – 391 p.

16. Eco U. Dall’albero al labirinto. Studi storici sul segno e l’interpretazione. / Umberto Eco. - [1-a edizione]. – Milano : Bompiani, 2007. – 575 p.